
Верховний
Суд

Касаційний господарський суд

Актуальні правові позиції Верховного Суду

Ганна Вронська
суддя Верховного Суду

Закон України «Про товариства
з обмеженою та додатковою
відповідальністю»

Пріоритет статуту ТОВ над Законом про ТОВ

- ✓ Пункт 3 глави VIII Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» встановлює річний строк, протягом якого застосовуються положення статуту товариства, навіть якщо вони не відповідають вказаному Закону, за умови, що вони відповідають законодавству станом на день набрання чинності Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю».
- ✓ Після закінчення зазначеного річного строку такий **пріоритет статуту над Законом автоматично припиняється** і положення статутів, які не відповідають вказаному Закону не застосовуються. Натомість застосовуються норми Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»

Чинність вимог статуту ТОВ щодо кворуму у «перехідний період», визначений Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»

- ✓ Учасниця ТОВ звернувся до господарського суду з позовом до ТОВ про визнання недійсним рішення загальних зборів ТОВ. Позов обґрунтовано порушенням норм чинного законодавства при скликанні та проведенні спірних загальних зборів.
- ✓ На розгляд суду касаційної інстанції було поставлено питання щодо наявності чи відсутності правових підстав для застосування до спірних правовідносин щодо визначення кворуму на загальних зборах товариства 28.09.2018 положень Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»; (набув чинності 17.06.2018) чи статуту товариства.
- ✓ Впродовж «перехідного періоду» (встановленого п.3 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю») положення статуту відповідача не змінювалися – діяла редакція від 09.09.2016.
- ✓ Виходячи зі змісту наведеної норми Закону, протягом «перехідного періоду» передбачалась чинність положень статуту ТОВ, які не відповідають цьому Закону, за умови їх відповідності законодавству станом на день набрання чинності цим Законом – тобто станом на 17.06.2018.

Внесення додаткового вкладу до статутного капіталу ТОВ

- ✓ Закон розрізняє поняття внесення вкладу до статутного капіталу товариства під час його створення та додаткових вкладів, тобто таких, що здійснюються при збільшенні вже складеного статутного капіталу.
- ✓ Строк, протягом якого учасники товариства зобов'язані оплатити свій додатковий вклад, визначається не ч.3 ст.144 ЦКУ, а встановлюється за погодженням учасників товариства та закріплюється у статуті товариства або окремих рішеннях загальних зборів учасників.

Відповідальність за невнесення додаткового вкладу

- ✓ За змістом ст.18 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» не передбачено такого виду корпоративної відповідальності за невиконання (неналежне виконання) учасником свого обов'язку із внесення **додаткового вкладу** до статутного капіталу товариства як виключення учасника з товариства. Натомість ця стаття визначає, які рішення мають прийняти загальні збори учасників товариства після спливу строку для внесення додаткових вкладів.
- ✓ Вирішення питань, пов'язаних із внесенням/невнесенням учасником товариства свого додаткового вкладу, закон відносить до **виключної компетенції загальних зборів**.

Відповідальність за невнесення додаткового вкладу

- ✓ Визначений ст.15 Закону України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю" правовий механізм виключення учасника товариства, який має заборгованість із внесення вкладу, може бути застосований виключено у випадку прострочення внесення вкладу чи його частини учасником, що взяв участь у створенні товариства.

Передача справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду

Справа № 916/2813/18

- ✓ **Позивач** – колишній чоловік відповідачки_1
- ✓ **Відповідач** – 1. колишня дружина позивача, засновниця приватного підприємства, 2. обдарована особа за договором дарування частки у статутному капіталі ПП
- ✓ **Третя особа**, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмету спору, на стороні відповідача – ПП
- ✓ **Позовні вимоги** – визнання недійсним договору дарування частки у статутному капіталі ПП, укладеного між відповідачами під час перебування позивача та відповідачки_1 у шлюбі
- ✓ **Обґрунтування** – позивач не уповноважував відповідачку_1 на розпорядження спільним сумісним майном – статутним капіталом ПП

Рішення судів попередніх інстанцій та розгляд справи у суді касаційної інстанції

- ✓ Рішенням господарського суду, залишеним без змін постановою апеляційного господарського суду, у задоволені позову відмовлено.
- ✓ КГС ВС, з огляду на виявлення виключної правової проблеми і необхідності забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики, ухвалою від 09.09.2020 передав справу на розгляд ВП ВС.

ухвала КГС ВС у справі № 916/2813/18

Питання юрисдикції

- ✓ Предметом спору є визнання недійсним укладеного одним із подружжя без згоди іншого з подружжя договору відчуження (купівлі-продажу, дарування) частки (корпоративних прав) приватного підприємства, яке було створено за рахунок майна, що належить до спільної сумісної власності подружжя.
- ✓ Правовими підставами для визнання договору недійсним позивачем наведено ст.ст. 60, 61, 66 Сімейного кодексу України, ст. 369 ЦК України та рішення Конституційного Суду України у справі №17-рп/2012 за конституційним зверненням приватного підприємства "ІКІО" щодо офіційного тлумачення положення ч. 1 ст. 61 Сімейного кодексу України від 19.09.2012.
- ✓ **Аналогічні за своїм характером спори розглядаються як судами загальної, так і судами господарської юрисдикції, у тому числі, КЦС ВС та КГС ВС. Висновок ВП ВС щодо застосування положень ч. 1 ст. 19 ЦПК України та п. 4 ч. 1 ст. 20 ГПК України дасть можливість судам одноманітно вирішувати питання, пов'язані з юрисдикцією таких спорів.**

ухвала КГС ВС у справі № 916/2813/18

Визначення правового режиму майна ПП

- ✓ Існують дві діаметрально різні позиції Верховного Суду (Верховного Суду України) та Конституційного Суду України щодо правового режиму спільного майна подружжя, за рахунок якого утворилося майно приватного підприємства.

Рішення КСУ від 19.09.2012 №17-рп/2012 у справі №1-8/2012; постанови ВСУ від 03.07.2013 у справі №6-61цс13, від 02.10 2013 у справі №6-79цс13; постанов ВС від 10.10.2018 у справі №569/6236/16-ц, від 12.11.2019 у справі №918/598/18

Правова природа ПП та співвідношення ПП і ТОВ

- ✓ На законодавчому рівні існує прогалина щодо визначення, чи є приватне підприємство окремою організаційно-правовою формою юридичної особи, або ототожнення його з підприємницьким (господарським) товариством.
- ✓ Є проблемним питання, чи поширюються на приватні підприємства положення законів, якими регламентовано діяльність господарських товариств.

- ✓ Позивач – дружина померлого учасника ТОВ
- ✓ Відповідачі – ТОВ, набувач частки_1, набувач частки_2, набувач частки_3
- ✓ **Позовні вимоги** – визнання недійсними договорів купівлі-продажу 100% частки у статутному капіталі ТОВ, визнання недійсними рішень загальних зборів засновників ТОВ, скасування записів в ЄДРЮОФОПГФ.

Обґрунтування позову

- ✓ Оскаржувані договори купівлі-продажу 100% частки в статутному капіталі ТОВ було укладено з порушенням вимог статей 203, 215, 225, 231, 234 ЦКУ.
- ✓ Протиправне відчуження корпоративних прав померлого учасника (який до смерті перебував у шлюбі з позивачкою) впливає на обсяг спадкової маси, оскільки дані корпоративні права мали бути включені до складу спадщини, відтак позивачка та її син мають охоронюваний законом інтерес, що підлягає судовому захисту.
- ✓ Згідно зі ст.23 Закону України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю" у разі смерті або припинення учасника товариства його частка переходить до його спадкоємця чи правонаступника без згоди учасників товариства.
- ✓ Даний спір відповідно до п.4 ч.1 ст.20 ГПКУ підлягає розгляду господарськими судами, оскільки вона не ставить питання про визнання права на спадщину.

Рішення судів попередніх інстанцій та розгляд справи у суді касаційної інстанції

- ✓ Ухвалою господарського суду, залишеною без змін постановою апеляційного господарського суду, закрито провадження у справі на підставі п.1 ч.1 ст.231 ГПКУ, оскільки спір підлягає вирішенню за правилами цивільного судочинства.
- ✓ КГС ВС, з огляду на те, що судові рішення у справі оскаржуються з підстав порушення юрисдикції, зважаючи на відсутність випадків, про які йдеться у ч.6 ст.302 ГПКУ (зокрема, відсутній висновок ВП ВС щодо питання предметної юрисдикції спору у подібних правовідносинах) передав справу на розгляд ВП ВС.

ухвала КГС ВС у справі № 922/88/20

«Похідний позов»

Відмовлено у задоволені позову

- ✓ Для застосування такої міри відповідальності як відшкодування збитків необхідною є наявність усіх чотирьох загальних умов відповідальності, а саме: протиправна поведінка; збитки; причинний зв'язок між протиправною поведінкою та завданими збитками; вина.
- ✓ За відсутності хоча б одного з цих елементів цивільна відповідальність не настає.

Відмовлено у задоволенні позову

- ✓ Оскільки під час розгляду даної справи позивач не довів обставин неправомірної поведінки відповідача при укладенні Додаткової угоди як необхідного елементу складу цивільного правопорушення, Суд не бере до уваги аргументи позивача, які стосуються наявності причинно-наслідкового зв'язку між діями відповідача та завданими товариству збитками.

Тлумачення положень ст. 92 ЦК України

✓ Особи, які виступають від імені юридичної особи, зобов'язані діяти не лише в межах своїх повноважень, але й **добросовісно і розумно**. Між господарським товариством та його посадовою особою (зокрема директором чи генеральним директором) у процесі діяльності складаються відносини довірчого характеру, у зв'язку з чим протиправна поведінка зазначеної особи може виражатись не лише у невиконанні нею обов'язків, прямо встановлених установчими документами товариства, чи перевищенні повноважень при вчиненні певних дій від імені товариства, а й у неналежному чи недобросовісному виконанні таких дій без дотримання меж нормального господарського ризику, з особистою заінтересованістю чи при зловживанні своїм розсудом, прийнятті очевидно необачних чи марнотратних рішень.

постанова КГС ВС у справі №910/21493/17 *(продовження)*

Відмовлено у задоволені позову

- ✓ позивачем не доведено наявності у діях відповідача складу цивільного правопорушення
- ✓ позивачем не було доведено неправомірності дій відповідача, а також складу цивільного правопорушення у діях відповідача

Відмовлено у задоволені позову

- ✓ Аргументи позивача про збитки, завдані директором ТОВ у зв'язку з зняттям готівкових коштів з корпоративної пластикової картки позивача, визнано такими, що не підтверджені належними та допустимими доказами, оскільки сама лише відсутність звітів про використання спірних коштів, свідчить про порушення Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління НБУ №637 від 15.12.2004, та не є доказом того, що отримані кошти не були витрачені в господарській діяльності товариства.
- ✓ З цих же підстав не є належним доказом і акт позачергової перевірки ТОВ, який свідчить лише про неналежну організацію бухгалтерського обліку у позивача.

Відмовлено у задоволені позову

- ✓ В.о. генерального директора ТОВ мав достатній обсяг повноважень для укладення додаткової угоди, відомості про оспорення товариством додаткової угоди з підстав порушення посадовою особою норм законодавства чи статутних документів відсутні

Задоволено позов

Усі елементи господарського правопорушення:

- ✓ протиправна поведінка: надання директором згоди на внесення змін до дозволу щодо переоформлення його на іншого власника;
- ✓ наявні збитки в розмірі 1 509 600 грн, заявлені позивачем як вартість дозволу;
- ✓ причинний зв'язок між протиправними діями директора і шкодою зумовлений тим, що внаслідок надання останнім такої згоди Держгеонадрами видано наказ про внесення змін до дозволу в частині визначення нового власника;
- ✓ вина відповідача як посадової особи виражена перевищенням повноважень, установлених йому статутом ТОВ.

постанова ВП ВС у справі № 910/20261/16

Задоволено позов

- ✓ особи, які виступають від імені юридичної особи, зобов'язані діяти не лише в межах своїх повноважень, але й **добросовісно і розумно**
- ✓ дії директора вочевидь вчинялися з метою, що **суперечить інтересам цього товариства**

постанова ВП ВС у справі № 910/20261/16 (продовження)

Задоволено позов

- ✓ Обов'язок керівника проявляти належне піклування про справи компанії означає, що керівник компанії повинен проявляти розумне піклування про її справи, використовувати необхідні професійні навички і здійснювати свої повноваження з необхідною ретельністю

постанова КГС ВС у справі № 922/2187/16

Верховний
Суд

Касаційний господарський суд

Дякую за увагу!

